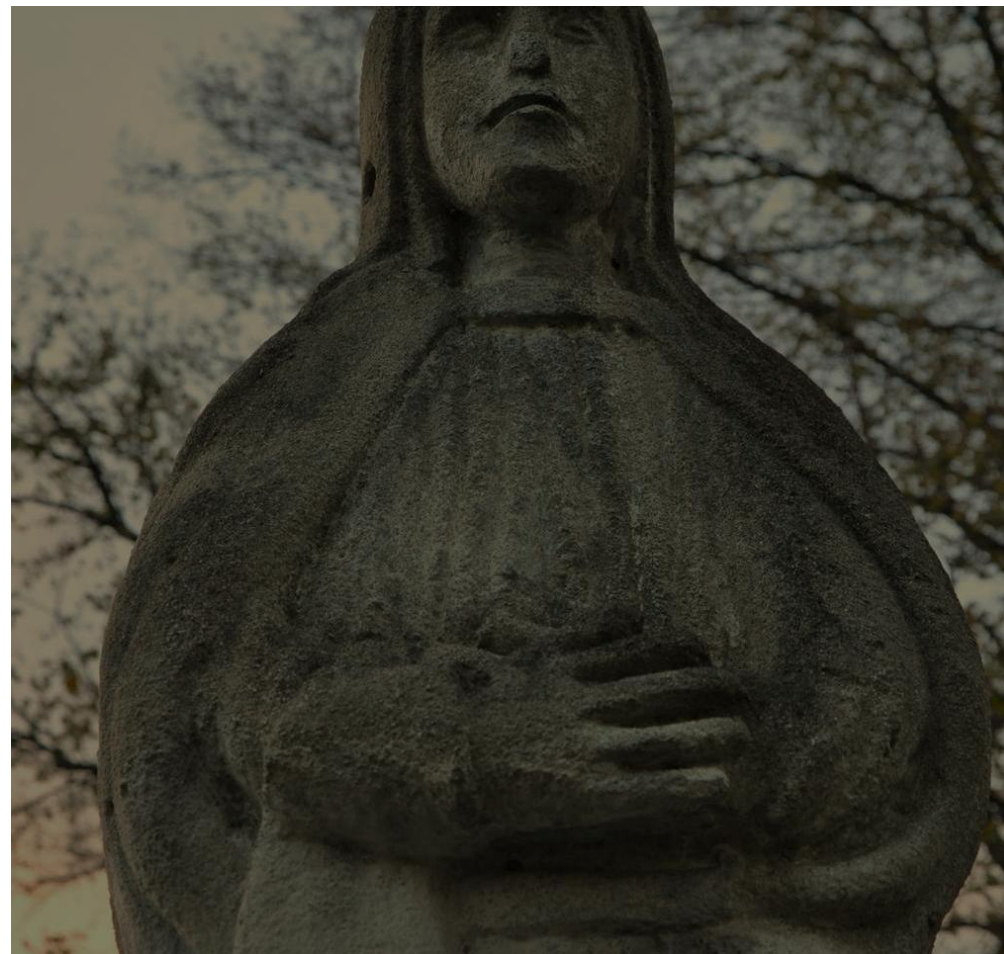

Pogranicze pamięci – lokalne działania dla wspólnego dziedzictwa

Prezentacja końcowa projektu
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im.
Jerzego Regulskiego
Okres realizacji: 1 lipca - 31 grudnia 2025 r.

Inicjatywa „Pamięć Pogranicza” 2025

Krótką charakterystyka projektu

Cel projektu

Wspieranie inicjatyw służących ochronie, dokumentowaniu i upowszechnianiu dziedzictwa historycznego oraz kulturowego pogranicza polsko-ukraińskiego.

Model działania

Projekt połączył konkurs mikrodotacji z pakietem wsparcia eksperckiego dla organizacji: szkoleniami, konsultacjami, jednolitymi formularzami inwentaryzacyjnymi i centralną bazą danych.

Zasięg i budżet

Działania prowadzono w województwach lubelskim i podkarpackim. Budżet zadania wyniósł 950 000 zł, w tym 550 000 zł przeznaczono na mikrodotacje.

Konkurs grantowy i skala projektu

Nabór i wybór mikroprojektów

42	wnioski złożone
38	wniosków po ocenie formalnej
33	granty przyznane po ocenie merytorycznej

Ostatecznie zrealizowano 31 mikroprojektów przez 24 organizacje.

Efekt końcowy działań

82	cmentarze uporządkowane i zinwentaryzowane
84	działania edukacyjne
3712	odbiorców bezpośrednich

10 podcastów / 4537 wyświetleń
430 093 odbiorców informacji o działaniach

**W publikacji podsumowującej, zamkniętej redakcyjnie pod koniec 2025 r., ujęto 81 cmentarzy; wynik końcowy zweryfikowany w sprawozdaniu to 82.*

Realizacja zadania: trzy uzupełniające się komponenty

Mikrodotacje

Otwarty konkurs dla NGO na działania realizowane w woj. lubelskim i podkarpackim; wsparcie opiekunów projektu na etapie naboru, realizacji i rozliczenia.

Inwentaryzacja cmentarzy

Wdrożono jednolite karty, standard dokumentacji zdjęciowej, kwerendy źródłowe, narzędzia online i centralną bazę danych z kontrolą współrzędnych GPS.

Edukacja i popularyzacja

Szkolenia, webinaria, podcasty, seminarium tematyczne oraz wydarzenia grantobiorców: spacery, wystawy, spotkania i lekcje historii.

Inwentaryzacja cmentarzy i baza dokumentacyjna

W projekcie wdrożono 5 narzędzi inwentaryzacyjnych:

- karta/formularz inwentaryzacyjny
- standard dokumentacji fotograficznej
- instrukcja kwerendy archiwalnej i źródłowej
- narzędzie online do zbierania danych
- centralna baza cmentarzy

Dane były weryfikowane przez Operatora; wykorzystano kontrolę współrzędnych GPS oraz pomocniczą geobazę przestrzenną. Powstała cyfrowa baza projektu, przygotowana do dalszej aktualizacji i rozbudowy.

Rezultat końcowy: zinwentaryzowano 82 cmentarze.

przykładowa dokumentacja
zdjęciowa

Nazwa obiektu: Kapliczka
Stan zachowania: dobry
Lokalizacja: Kapliczka znajduje się na wprost bramy głównej, w centralnej części cmentarza parafialnego w miejscowości Korczówka, gmina Łomazy, powiat Białski, woj. lubelskie.

Edukacja i popularyzacja wiedzy

Działania edukacyjne prowadzili zarówno Operator, jak i grantobiorcy. Obejmowały one webinaria i szkolenia, lekcje w szkołach, spacery historyczne, wystawy, spotkania lokalne oraz seminarium tematyczne podsumowujące projekt.

Edukacja i popularyzacja wiedzy

84 działania edukacyjne

3 712 odbiorców bezpośrednich

430 093 odbiorców informacji o działaniach

10 podcastów

4537 wyświetleń podkastów

114 publikacji lokalnych

Fot. Działania edukacyjne przeprowadzone w ramach podsumowania projektów.
Źródło: Stowarzyszenie Aktywnych Animatorów Kultury

Edukacja i popularyzacja wiedzy

DZIAŁANIA EDUKACYJNE I PROMOCYJNE

Zadanie było połączeniem działań edukacyjnych i popularyzatorskich prowadzonych przez Operatora (FRDL) oraz działań realizowanych oddolnie przez Grantobiorców w ramach mikroprojektów.

Na podstawie zbiorczych danych i dokumentacji Grantobiorców wykazano, że przeprowadzono 84 działania edukacyjne, których bezpośrednimi odbiorcami było 3712 osób, a biernymi odbiorcami (zasięgi informacji o działaniach) 430 093 osoby; w realizację działań zaangażowało się łącznie 1052 osób, w tym 809 wolontariuszy, a w ramach działań powstało 114 publikacji. Równolegle Operator wzmocnił komponent popularyzacyjny: widząc duże zainteresowanie tematyką, zwiększył liczbę podcastów do 10, w krótkim okresie grudniowym (w tym w czasie świątecznym) odnotowano 4537 wyświetleń podcastów (statystyki odsłuchań/wyświetleń stanowią element dokumentacji Operatora).

Dobre praktyki podejmowane przez Operatora

Wsparcie grantobiorców

2 koordynatorki regionalne, obowiązkowe szkolenia i bieżące konsultacje; wzory dokumentów, instrukcje i webinaria udostępnione na stronie projektu.

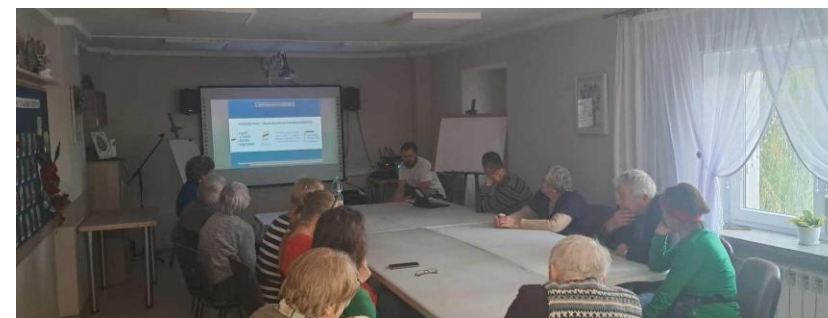
Jednolita jakość

Formularze oparte na standardach NID/GEZ; weryfikacja kompletności materiałów, spójności opisów i lokalizacji GPS; agregacja danych w bazie centralnej.

Upowszechnienie rezultatów

Publikacja podsumowująca, baza cyfrowa, podcasty i seminarium; efekty projektów prezentowane również w działaniach lokalnych i online.

Przykład dofinansowanego projektu 1 - Fundacja Brama

Fundacja Brama. Kultura i tradycja wsi nadbużańskiej
projekty: „Cmentarz unicki Prehoryłe” i „Cmentarz żydowski w Kryłowie”

Zakres działań

Prace porządkowe, inwentaryzacja, tablica informacyjna, ścieżka, ulotka / broszura oraz spacer historyczne dla mieszkańców.

Wartość dodana

Połączenie opieki nad cmentarzem z udostępnianiem wiedzy o lokalnej historii i aktywizacją społeczności wokół miejsc pamięci.

Przykład dofinansowanego projektu 1 - **Fundacja Brama**

Cmentarz unicki Prehoryłe

Celem projektu było uporządkowanie i zachowanie cmentarza unickiego w Prehoryłem, jako ważnego elementu lokalnego dziedzictwa kulturowego i historii pogranicza. Podczas działań porządkowych usunięto gęsto rosnącą roślinność oraz drzewa, już przewrócone, a także te, które zagrażały znajdującym się na cmentarzu nagrobkom. Na nekropolii znajduje się jeden z najstarszych zachowanych w województwie lubelskim nagrobków – należący do Marianny Bratkowskiej z domu Majewskiej, pochowanej w 1788 roku. Na uwagę zasługuje również nagrobek Anny Skórskiej, zmarłej w 1811 roku w formie prostopadłościennego postumentu z płytą z wielostopniowym gzymsem i krzyżem żeliwnym. Podczas prowadzonych prac udało się wytyczyć ścieżki i umocnić je kruszcem, ponadto wykonano tablicę informacyjną o historii cmentarza i ulotkę, a także przeprowadzono działania edukacyjne dla lokalnej społeczności w formie spacerów historycznych.

Przykład dofinansowanego projektu 1 - Fundacja Brama

**Fot. Cmentarz unicki w
Prehoryłem - przed
rozpoczęciem prac i po ich
zakończeniu. Źródło:
Fundacja Brama. Kultura i
tradycja wsi nadbużańskiej.**

Przykład dofinansowanego projektu - Fundacja MIMIKRA

Fundacja MIMIKRA

projekty: „Zapomniani Sąsiedzi – Mapy Pamięci Pogranicza” oraz „Pamiętajmy o tych, którzy byli tutaj przed nami”

Zakres działań

Porządkowanie i inwentaryzacja cmentarzy oraz dawnych miejsc pochówku; wyniki części działań zostały udostępnione na stronie internetowej Fundacji.

Wartość dodana

W Sośnicy zastosowano tabliczki z kodem QR prowadzącym do strony projektu; działania uzupełniły prelekcje, wystawa zdjęć i broszura „Sośnica wczoraj i dziś”.

Przykład dofinansowanego projektu - **Fundacja MIMIKRA**

Zapomniani Sąsiedzi – Mapy Pamięci Pogranicza

Projekt zakładał przeprowadzenie prac porządkowych i inwentaryzacyjnych na pięciu cmentarzach w powiatach jarosławskim i przemyskim. Były to: Chałupki Dusowskie (gm. Stubno) – cmentarz greckokatolicki, Barycz (gm. Stubno) – mogiła znajdująca się poza terenem cmentarza, Sośnica (gm. Radymno) – najstarsza część cmentarza parafialnego, Walawa (gm. Orły) – cmentarz parafialny, na którym znajduje się zapomniany grób ks. Antoniego Dobrzańskiego, dawnego proboszcza parafii greckokatolickiej, oraz cmentarz greckokatolicki w Zaleskiej Woli (gm. Radymno).

Na wszystkich cmentarzach wykonano prace porządkowe, a także inwentaryzację, której wyniki zostały udostępnione na stronie internetowej Fundacji. W ramach działań edukacyjnych zorganizowano spotkanie w Szkole Podstawowej w Sośnicy, podczas którego Wiliam Lecyk wygłosił prelekcję „Sośnica... śladami legend i tajemnic przeszłości”. Elementem uzupełniającym spotkanie była broszura wydana w ramach projektu, pod tytułem „Sośnica wczoraj i dziś”, w której przedstawiono kalendarium historii miejscowości.

Przykład dofinansowanego projektu - Fundacja MIMIKRA

Fot. Cmentarz w Baryczy przed rozpoczęciem prac i po zakończeniu, Źródło: Fundacja MIMIKRA

Przykład dofinansowanego projektu 3 - Fundacja Folkowisko

Fundacja Folkowisko
projekt: „Porządkowanie i inwentaryzacja cmentarzy
pogranicza – Gorajec, Oleszyce, Nowe Brusno”

Zakres działań

Uporządkowano i udokumentowano pięć historycznych nekropolii, przygotowano pełną dokumentację fotograficzną i opisową oraz warsztaty dla wolontariuszy.

Wartość dodana

Projekt łączył młodzież z Polski i Ukrainy; wykonano tablice informacyjne w trzech językach oraz film podsumowujący zrealizowane prace.

Trwałość rezultatów i znaczenie projektu

- 82 uporządkowane i zinwentaryzowane cmentarze stworzyły zasób wiedzy do dalszych działań konserwatorskich, edukacyjnych i popularyzatorskich.
- Powstały trwałe zasoby projektu: centralna baza danych, publikacja podsumowująca, podcasty, materiały na stronie oraz dokumentacja fotograficzna i opisowa.
- Projekt wzmocnił kompetencje lokalnych NGO i wolontariuszy oraz zbudował sieć współpracy wokół wielokulturowego dziedzictwa pogranicza.
- Działania połączyły pamięć miejsca z pracą ze społecznością lokalną – od porządkowania cmentarzy po edukację, dialog i upowszechnianie wiedzy.

Dzięki realizacji projektu:

- ✓ wsparto lokalne inicjatywy porządkowania i upamiętniania cmentarzy,
- ✓ upowszechniono wiedzę o wspólnym dziedzictwie kulturowym regionu,
- ✓ zinwentaryzowano i opisano historyczne nekropole pogranicza

Projekt potwierdził, że ochrona miejsc pamięci może być skutecznym narzędziem budowania więzi lokalnych, odpowiedzialności za dziedzictwo i współpracy międzysektorowej.

Kontakt:

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego

www.pogranicze.frd.pl

pogranicze@frdl.org.pl